

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 50 (12140)

1983 чылдың март 1, вторник

1925 чылда үндөөлөтүнгөн.

Өртөз 3 көз.

Баш-Коз — шөр малдың баурут орамы. Кадар озуту, мыкты мөстөрлүг бедик эвес дагларды, оң эдектери дургаар ховулар дегем оларды, доймас кара сузуг. Ында Каа-Хем районда «Совет Тыва» совхозтун шөр малы экинч каап кодымда кыштап турар. Оларның бири оол Баданович Монгушту алына баргаш, оң ажал-агыяны талыптыгы.

Хойжуун эртеги чымштыг ажалы, хураганнар млар, тудары довууган. Чаа төрөк болгаш шала күжү кош-кай берген хойлар кодага хуазор, оларны чөмөгөргөн, өскөдөр олардың үдүрүгүн белектер тур. Хойлар-ның даштындан көргө, арым баксыраан хире мал көзүл-

МАЛЧЫННЫҢ КОДАНЫНДА

бес бооду.

— Кодада 410 баш төрүүр хой кыштап турар, оларның 377-и төрөк, оон хураган-ның менди алдымыс. Нияти-яны-биле кыштагылашканын байдалы багай эвес — деп, Х. Б. Монгуш ажалын бис-терге таныштырып агады.

Төрүүр чүс баш хойдан-на оа хире хураганны 'дорукту-рар, бир баштан-на ийн кило-грамм дүктү кыргып алыр хү-лөөгөн алга, оңу күөсөдир дөш ажалдап турарын чу-

гаалам. Согазон сөстү ажал-херек кырынга боттанды-рынын бүгү-ле аргаалары, курлавырлары бар дөраинге бүзүрдүм. Оңу кадарчы-нын, сакманчыларын дү-хүн чок шалычы ажал-и-яны, көргүзүлгө бадыткап турар.

Хураган кажазынга кирип келирге чыгып, чырык, ары-сиги. Хураганнарны төрөк хуусаазынын айы-биле клет-каларда аңгылап. Баштай төрөкчелери отка кире бер-ген. Ылангап шаггада нок сөгөн салган, чамдыктары-га бөле шараап алып берген, суу, дузу база беле. Тура-лаанын ижин-чип турарын, омак-сөргөз, тодуг-догазын көрдүтүс.

Бо бүгү сакманчыларын ажалды дөраи иден. Олар-нын ажалын сонуургай бер-дилис.

Хойжуун Кодедун Сут-Ба-ны көдө Соединиң дөду-тай Дүктү-күс Каа-оолова Монгуш дуржулгалыг сак-манчы, чаш хураганнарны ажаап, доруктуарынын мас-тери. Хураган төртүтүлгө-ле оң кадымын байдалын элдөөс, дөраан-на чогуур көмөгөдөр алыр чачылдыг. Шап илди ажал-и-янын малын чаш тоду шоолуг ховас.

СЭКП кезигүүнө канди-дат сакманчы Алла Хөвчин уруг кадарчы шалычы дуржулгалыг хойжуларын арга-

сүмөйиң бауаар ол ийн чыл ажалдап, кызымал, кезе-зин көргүсөн. Төрөк хойлар-ны, чаш хураганнарны ол үр-гүчү хайгаарып, чогуур үе-янда эки төмөргө, ажаап турар. Сатып човангыр ээзи-нин ачымда олар кадык, се-мис-шымар дорукту орап.

Төрүүр чүс баш хойдан чүс хураганны менди алыр хү-лөөгөн күөсөдир дөш сак-манчылар бир демниг ажал-лап турарлар.

«Совет Тыва» совхозта парт-ком кезигүүтү, уугу хойжу Хөвө-оол Баданович. Мон-гуш кодада ишчилерин күш-ажалыг эки организа-таан. Оон уламкыда тутула кампания — малдын чаш тоду хүлөп алыр чөмөгөдөр чоруп, хүр кыштап турар.

Т. ХЕРТЕК.

ЧУРУКТАРДА: уугу кадар-чы Х. Б. Монгуш; сакманчы Алла Хөвчин.

Ю. КОСАРКОВТУН фото-лары.

ШЫҢГЫ ТҮҢНӨЛДӨРНИ ҮНДҮРГӨШ

В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дүгү» комбинат республи-каның уаус ажал-агыяныг чугула роадыт. Оң бүдүргөн продукциядан чурттуң уаус ажал-агыяныг ажал-ыг иштиде шыгы мате-риалдары, даг-дүгү-цемент-ниң кыгаш хоолалар, укар чүтүгө, автообиль, транспо-ртунга, кыгаш болгаш электр-техника адыларынга ажаллаар чүдүлөр дөш чүк дөз.

Чүтүтүг даг-дүгүчел дөз-хөрсөдөр бүдүрүп турар хоорайлары, мичангап, Ак-До-вур-биле доктаамал харыл-заалыг.

Комбинаттың бүдүрүлгө-лөринде, пехтеринде алы-бүрү напоналарын тоздекчи-лери — 3 муң ажал кжи бир демниг, найырадыг ажалдап, бо чылын күрүгө палдан ажал 1000 тонна даг-дүгүн бөзүр, 60 муң рубльчиг про-дукциядан палдан ажал сайгарарын, палдан ажал 35 муң тонна даг массаын ка-зары болгаш оңу казын ты-варын палдан декабрь 30-де күөсөдирин хүлөнгөн.

Комбинаттың ажал-и-яны-дери эртең чылдың көрү-гүлгөдүн ханы аналдыг кылып, чогуур түнөөдөрү үндүргөн. Ылангап пехтер, салылар аразына социали-стич чарышты организа-тааныла чөмөгөргөн турган. Оң түнөөдө чамдык коз көргүзүлгө күөсөдирин. Чызо, даг-дүгү аргаалар фа-брика дорукт кыргалда хө-рөгөччилерге чеди муң то-на хире даг-дүгүн чөдир бө-зөп, продукцияны бөт-үнө-ни паллаанында бедик бо-ган. Рудникти коллектив белекел ажалдарын пла-нын чөдир боттандырып, ру-данын шыгы куу, ажал-ыг чөдир, ажалды үер-ки-рер торуктар ээсиз эвес тур-ган. Бөксө-даг чөмөгөргөн уламкыдан комбинат эртең чыгып техника-экономика

КААА-ДАА, КАЖАН-ДАА БЫЖЫГ ЧҮРҮМ ДЭЭШ

каа-каа чамдык көргүзүлгө-лөрин паланы күөсөдирин. Бо бүгүдөн кодактын чогуур түнөөдөрү кыгаш. СЭКП ТК-ның ноябрь (1982 ч.) Пле-нумунун шийтпелеринде дүштүр хамыктың мурунда сагыла-чүрүмү быжыгала-рып, ажал-и-янычелери ор-тузунга кижиздиле. Ажал-ыг доктаамал сайырапгай-жыларын административ, партия, профсоюз, комсо-мол комитеттери катчыгын күштелдире турар.

Күш-ажалды коллективтер-ге 1983 чылдың күрүне пла-нын бүтү оналдаларын таныштырган, социалист чарышты негеделеринде бир кол чериң ажал-и-яныг са-гыла-чүрүмү быжыгала-рып айткын элдөө. Ол и-яныг кадарчы белектер, оларын мергенчил бөдир, дагылашкын шимчөөш-кын кадарчы, партиянын политөөределеринге, эконо-миктиг өөредилгө ажал-и-янычелери хаара тудар талазы-биле ажалдарын идеккейжик-кен. Ол бүгү ажалдар чамдык көсүк түнөөдөрүн берип ага-ды.

Чызо, комбинаттың ары-гыл фабриказы оң бирги беш чылдың өкө чылынын баш-тайгы айыныг паланы чө-мөгөргөн күөсөдир, пал-дан ажал 362 тонна сортуг даг-дүгүн бүдүрүп үндүргөн.

Оңу чеди алырыга үр-мөктөп-сорттар комплекстиг ажал-и-янычелери кыргып үдүгү биче эвес. Чылдың баш-тайгы хүнеринде эгелеш ажалдыг темпизин бедик, бо хүнерде-даа оңу кошкат-пайн турар. Четир хөмчө-дүг рууды үрүмкөтөп берип турар даг-дүгү аргаалар пехтер-ин бедик бүдүрүлгө ажал-ыг ажалдарын алына берген. Олар сортуг даг-дүгү бүдүр-гөргөн боттандырып ажал-ыг продукцияны талзы-биле лпарда оналдады. Социалист чарышты боттандырган. Социалист чарышты эки көргүзүлгө бөдүрүп рууд-

даг-дүгү аргаалар пехте уугу мастер Н. Васильевниң ууртаны № 4 ээлчег болгаш бедик сортуг руудан даг-дүгү аргаалар пехте уугу мас-тер Д. Дүктен-оолдун уурт-каны № 2 ээлчег эң эки көр-гүзүлгө ажалдап, сортуг даг-дүгүн палдан ажал бер-генер.

Арыгала фабриказының ажал-и-янычелери февраль айла-база шалыгы баа-биле ажал-лап, ээлчег бүрүгүдө ишчи-лерин ишти херек дөш харымсалгаз бөдөө. Даг-дүгү аргаалар пехтерде күш-ажалды болгаш бүдүрүлгө-лөни сагыла-чүрүм быжы-гып, февральда баа-дө-дө-ни ажал-биле доосканнар. Февральда паланы ары-гала фабриказының кол-лектив бир недела эрте күө-сөдир. Бөдүрүп руудан даг-дүгү аргаалар пехте Н. Ар-сланованың бедик сортуг руудан даг-дүгү аргаалар пехте Г. Лопатняныг ээл-чегери чарышты мурунку одуругтарында кирген.

Комбинаттың интернаци-ональ коллективинде ботта-рып хууда социалист хү-мөдөгөдөр ажал күөсөдир, хой-ияныг ажалынга идеккейжик кыргып турар мурунчылар хой. Оларын иштиде Б. Ершов, А. Са-мухаметов, С. Нидервал, В. Чикчөв, СЭКП-ның XXVI съездинин делегалы, бедик сортуг руудан даг-дүгү аргаалар дөрипкыч ма-милы, коммунист У. Монгуш олар болгаш өскөдөр-даа бар.

Комбинатта 38 напалын тоздекчилер бо хүнерде найырадыг, бир демниг ажалдап, боттандырып алган социалист хүлөөлөрүн күөсөдиринге долу бүзүр-диглер.

М. АГБАН.

В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дүгү» комбинатта каттыш-кан профсоюз комитетинин даргазы.

А Ж Ы Р КҮҮСӨТКӨН

В. И. Ленинниң төртүтүгөн хүнүндөн бээр 113 чыл оңа-га тураскааткан коммунист субботникке № 3 АТБ-ден сурагыг бригадир В. А. Жа-новтун бригадасы организа-ты-биле киригирин болгаш ол хүн ажалдап алыр шалычын беш чылдың фондусунче шил-чидерин шийтирилээн.

Дуржулгалыг бригадир, Ле-нин болгаш Күш ажалын Кы-зыл Тук ордениниң эдилек-ци Василий Алексеевич Жа-новтун бригадасы № 3 АТБ-де социалист чарышты муру-ну одурууда чөдүр турар. Мурунчыл бригаданы январь, февраль айларда чүк сөөртү-пүр болгаш сайгарарынын паланы хуусаа бетинде күө-сөткен. Эртең өбөлөйг чы-дын паланы ажал күөсөткө-ни бо чылдың бедик темп-биле эгелээр арганы бригадасы берген.

Бригадир бөдү оналган ажалыга харымсалгаз, не-геделин-биле эш-өөрүгө үе-

ЧАСКА БЕЛЕТКЕЛ

«Сут-Хөл» совхозтун гидро-техникин Базыр-оол Ондар уурткан механизаторлар Ак-тын сугарылга бузаныла сөптөгө ажалдарын чөдүрүп, бир километр ажал черин суг-бадырыга белектеринер.

Кара-Чыраа салырында Эвер-оол Монгуштуң уурт-каны 5 кижизик эвено Шиб-деп черде буга дөзүн аштап арыгалап, 65 га чери сугар-гаш тускай буганы белектер алганнар. Актын, Шириниң сугарылга бузалаар чакы сугарылгага белеп.

Совхозтун механизаторлары, сугатчылары апрель 16-да коммунист субботникке бир демниг үерин шийтирилэ-нип. Бо үениң дүрүгүндө чакса белекел ажалдарын улам-на бедик темпизге чө-рүтүлгө, субботникке кы-лар ажалдарын баш бүрү-гөдөр тодардырып совхозта коммунист субботник шта-бы кылып турар.

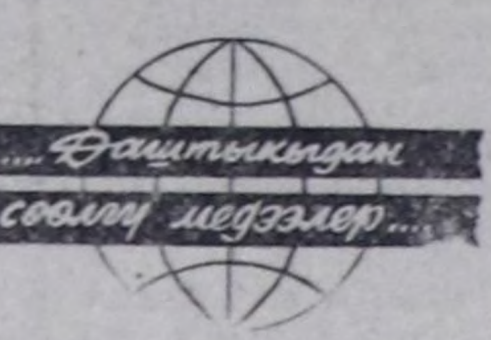
Б. ОНДАР.

Коммунист субботникке уткуштур

гер-чижекте көргүзүп келген. Ол хууда паланы оналдады уругу ажал күөсөдир кез-ген болгаш ам бо чылдың апрельдиг үдүгүдө ажалдап турар. Эртең чылда бригадасы-түс-түс чөдүлгө аразында социалист чарышка А. Ша-буния, А. Езов олар тилекти болганнар.

Бо чылын бригаданың ал-ган социалист хүлөөгөндө ажал шалыгын бүдүрүлгө ажал чидиргелерин бөдүрбөс, чөдүлгө бүрүгү хууда паланы күөсөдирин чеди алыр, ма-шина-техниканы камныг эд-лээрине үзөгөр-чижекте көр-гүзөр болгаш оң-да өскө нуктуларын кириген. Му-рунчыл бригадасы социалист хүлөөгөндө үшкү чылда баа күөсөдиринге быжыг бүзү-редиг ажалдап турар.

Н. ООРЖАН.

ЛОНДОН. (СЭТА). Ортумак иракшылдыг чаа аме-рик ракеталарын тургузары чоруктуп турар шөрг объек-тилерин Великобританиянын девискооринге туду тургуза-рынга киригир турар компа-нияларын ажал-чорудула-зынга уурлаанышкынын масаалыг чыскалы Лондонга болгаш. Дайыга уугу чыс-каалдыг киригилери бол-гаш профсоюзчелерин тал-лаалекчилер «Тормак кон-стракшн» компартиянын ча-лынга хайгааралды организа-тааннар, ол компания Гримп-

АЖЫЛДЫҢ БАШТАЙГЫ ТҮҢНӨЛДӨРИ

Демниг хөдөөлгө ажал-херек эки бо-лур — Чувашияны Батыреск району-нун агроулеттүр каттыжыныкының ажалынын баштайгы түнөөдөрү оңу ба-дыткап турар.

Ында, автокомитет республиканың эң уугу дөз агроулеттүр каттыжыныкы-нарынның бирөөнде 16 колхоз болгаш совхоз, ажал-агыялар аразының мал че-мөргөн болгаш хаан эди бүдүрүлгө тал-лазы-биле бүдүрүлгө, хандырыкчы бол-гаш сайырады ажалдаар оң ажал бүдү-рүлгөлөр мөңгөтүнгөн. Олар моон муру-нунда-да сырый демниг ажалдап тур-ганнар — илчиган харын бо район респу-блика чарыжынын муруну одурунда чо-руп турарларын бирөөн апарган. Ы-чалла-даа районнун агроулеттүр катты-жыныкынын тургусканы-биле ол хары-лаалар улам сырый бөзү берген.

Таарымчалыг өскөрлүкчелерин эвено эвес. Батыреск районнун ажал-агыялары хамыктын мурунда таргаш шөдүңүгү структуралын эде көргөн. Тус черин бейдалында эң ажалыг культура — кү-зүн чажар көк-таралы баштайгы пал-

нап турганын үжүн хуу хойу тарал. Дайык чөмөгөргөн болгаш хой чылда үер сөгөдөр тарал шөдөрнү элгит-тирген. Көдө ажал-агыя хамыкынд специалистер шөдөрнү паспорттарын ам дозуп турар. Шаа бузугуң өскө хөмчөдир чөмөгөдирлер төгөрн то-дарткан.

Ажал түнөөдө агрохамыкчелерин со-нуургалыг бөдиргө чөмөгөдирлер үдүрүп төгөрнүн талазы-биле көрөзиг ажалдаар кылдыг тускай организа-таан бригадалар дуузалар. Чакы таргала-нын бүдүзүндө ол ажалдарын чөдүрүлгө чогуур графиктерин агрохамыктер болгаш колхозтар агрономдары бир-ле дугаары-ла кады тодаралып алылар.

«Сельхозтехника» баа хамыкында артаан. Районнун ажал-агыяларын хой нурузун магадылал техниктиг хан-дырылга алган. Бүгү таргаш техника-зын ажалдап киригилери белеп кы-лар тургускан. Комбинаттары сөптөгөн графикти мурунда чөдүрүп турар — ком-байн депозит ажалдаа хуусаа бетинде киригир сөптөгөдөр илг берген.

(СЭТА).

СЕМИПАЛАТИНСК. (СЭТА-ның көр. В. Чен). «Арал-ский» совхозта комсомолу-аныктарын чаа бригадалыг тургузган. Ыайма суур-нун онгу классчылары школа дооскан соонда хой ажалында ажалдарын хүс-түрүлгө. Ылангап олар дуржулгалыг хойжу К. Му-миевниң уугурулаа-биле массалыг хураганнашкын эгелеш кодадарынын бирөө-зинге февраль 26-да баштай-гы тускай ээлчегин эрттир-генер.

К. Мухамедиев ук чер шко-ламында мал ажалынын тала-зы-биле факультетте элөөн кам чыл иштиде кичээл эр-тирп турар. Оң дуузы-биле ажал ажал хойжуку күлүп тургускан, оң хүндүгү кө-жигүлери дуржулгалыг мал-чылар, совхозтун уугурулаа-ры бооп турар. Олар ажал-агыяның ол кол алырыга ажал хүштеринд немерсип-ге уугу сонуургалды бооп турар.

«Хой ажалына — чалы-ларын хөдөөр» деп патри-отчу шимчөөшкынин респу-бликаның комсомолунун ТК-зы чүдүлгү деп дөдөк болгаш мында ам областыг школалары шунту киригир турар. Амгы үеде Семипалатинск областа көдө школаларын дооук-чуларын тургустунган хойжуларын үш чүс хире комсомолчу-аныктар брига-далары ажалдап турар. Олар областын колхозтарының бол-гаш совхозтарының бүгү хой-ларын шунту бир хире ке-зегин өстүрүп турарлар.

Ш. ИРГИТ.

МАЛЧЫННАРГА АЯН ТУДУП...

Суг-Ансы Култура башчының директору Таслай Сааиык уугу-тулгалыг 10 ажал кичи Кара-Чыраа сал-бырынын хойжуу Нан-чыр-оол Монгушту кыштаанга шөптөп бар-гаш, хой кажазынын норжеңи көптаргаш, кажаз иштин кургаллап, аштап бергенер.

Шөфчилерден А. Мон-гуш, Д. Ондар, О. Ондар олар идеккейг ажалдаан-нар.

Ак-көк Сут-Хөл аттыг агитбригаданың көдө ар-тистери чөк-кавынын мал-чыларын чачгыс черге чыгып алгаш, кыска, солу программалыг концертти баа көргөскөдөр. Т. Сааи ажал малчынар дугайыга да бөдүрүп чаа шүдүктөрин номчуп берген. Сут-Ансы-да баш таарар черин мас-тери өрге Ондарын ыр-лары чараш күөсөткөдөр, Сергей Ондарын сыгылы малчыларын сонуургааннар. Шөф дуузын көргүзүп, со-лу концертти бараалатка-ны дөш малчынар өөрүп четтиргенин илгериэлэ-нер.

О. БОРАШ.

Чөөн-Хемчик район.

ВИЛЬЮС. (СЭТА). Литва-ның ийомсалакынын чогуун-да Вильюсис дөз ажал-агыяда чокта чаа ажал-ыг курс республиканың со-вхозтарына болгаш колхоз-тарына шөф дууламчыын калбартырып уугу идилгиг болуп. Вильюсис үлгүлүг бүдүрүлгө черлеринде бол-гаш организацияларын оң-он ажалчыны тракторист-тич болгаш комбайнчы-ны мергенлиге ала барып, өө-рөшн аң турарлар.

ОН. (СЭТА). Ош биле Хорез аразында бедик дагга орука харыг көшкөн айымындап калылар чалды Кызыл-Ар-т деп черде тутулап, ажалла-ла кириген. Ортааки Азияны шинаалары-биле даг система-зын иштиги райондарында аразында кол орук — Намар-ның эрги трактисын чаагай-жидып, чаартып турар. Сова-гү чылдарда орукту улам алдыдып, ийн талыг шим-чөөшкыниг кылдыр чартыган.

ПЯРНУ. (Детон ССР), (СЭТА). Пярну районнун агроулеттүр каттыжыныкы-нын ажал-агыялары РАУК-ның төнчүтүгүн фондусун-дан алыр акша-хөргөткын камны-биле ажаллап тур-гаш, көдө ажал-агыя бүдү-рүлгөдүн ажалыг чөдүрүп бедирин чеди алган. Чы-зо, мурунда хокуматтыг турган «Халыг» колхоз ол сөптөгөдөр тускайлап берип акша түңкү ажал-агыяны баа-биле ажаллап. Күш-ажалды материалдыг бедир-ишкыниг бедилди-биле кылып, меллорацияны бол-гаш културла-амыларда ту-дууңу хөмчөдир калбартын тургаш, ол колхоз, дөз чүс иштиде арыг орулганы ба-рык дөз катан көвүдөрү аргалыг болган. Ам ол колхоз алган аванын дозу-биле эдигин турар болгаш өскө ажал-агыяларын колдуринге идилгиг бооп турар.

ДУШАНБЕ. (СЭТА). Тад-жикстаның Турсунда ра-

бонувуң Пахтабад дөз сууру-ла магистеринде салып ажалчыларга эң-не таарым-дыг байдалдарын тургускан. Ук черин хөргөкчелер иш-тиледери садыг черлерин шунту чартыган. Эде планнаш-кыларын кылып тургаш са-лыбарларын ажаллап, садыг ажалчыларын барааннар боттары шил алыр система-зын калбартап. Республи-каның кооператорлары бо беш чылда көдө черлерге 200 ажал магистерин чартыр-деп турар.

ХАБАРОВСК. (СЭТА). Амур чогулган ажал-агыялар шунтуу чакы хову ажал-ларыга уткуштур минералдыг чөмөгөдирлер-биле долуур хандырткан. Райондарын агроулеттүр каттыжыныкы-нарын чөдүлгөдөрнүн ху-рааларына азоттуг, фосфат-ты, калийг чөмөгөдирлерин эң-не таарымчалыг кыл-дыр хууларын хөмөгөдөр тодартакан.

ЗАПОРЖЬЕ. (СЭТА). За-порожье областа култура-ның гбрия үрөштерин бе-леткери эртең чылдында бир ай мурун довууган. Бо чылын областың чөд ажал-ыг култура термын шөдү улам калбартыр бол-гаш ажал чүлө бирги чер-ең үрөштерин чаштырар деп планнап.

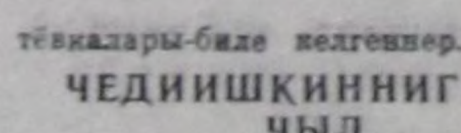
ИДЖЕВАН. (Армян ССР), (СЭТА). Республиканың Со-гуч-чөөн кезегин дадыг чер-леринге ажалдаар уугурут чөдүр болбазырадыр бүгү техниказы — белеңиң шун-тунда тургускан. Сельхозте-хниканың районнар салбыр-ларыга шина талзы-биле контрол алынып тургузуп, күш-ажалды организа-тааның мурунчыл аргаалын ажаллаптын түнөөдө сөптөгөдөр эртең чылда темпизин мурун аргалыг болган.

УГЛОВСКОЕ. (Алтай край), (СЭТА). Алтай крайың Уг-ловское район «Халыг» совхозтун механизаторлары хар тудуң, моончор ажалды чаа арга-биле кылып турар. Олар чооп демж аргамчы-биле хар угда тос далбын кокуп турарлар. К-700 дөз пйн трактор бир чүс метр кал-бак чери таварып илгид аргаттыг тиртат. Механизаторлар илгид арга-биле бир үерде-ле мурункузундан ба-рык-он катан хой-40 гектар черин хары чалдадып ту-рарлар.

БАКУ. (СЭТА). Агдам рай-онун муң километрилг суг-арылга четкис чакы ку-галдарына хуусааында бир ай мурун белектерти-ген. Сугарылга тудуларын сөптө болгаш хайгаарал талазы-биле бүгү ажалдары ажал-агыялар-биле көрө-дүзүлгө бөдүрүп алган тускай бүдүрүлгө чери ол чөдир-иштин хандырган. Азербай-жаның көдө ажал-и-яны-рин таргаш эгелерин чөдир-ам-даа 25 муң гектар энжик-тер черлерин немерт алыр деп турар.

Ол чугалажынычтарына Вашингтонун кириген са-лы чүлө Каттыкан Шат-тарын артык күштүн ка-дырычыг угаалган дөраан ол медөгөдөр. Европага ор-тумак иракшылдыг идрөзүг чөмөгөдөр хамарыштыр сапаларында Британияны-даа, Францияны-даа илгид чөмөгөдөр хөргөкө албай турар, чокуматка америк баазаларын чөмөгө система-ларын оларын аразында НАТО-га бердинген бомб-дировиштерин болгаш Чө-р ортуу далайла чоруп турар суг алаанга чоруп хөмөгөдөр буга нигөдөгө албай тур-р. Р. Рейганин сапалды турары «Тик вариант» бол-са, хөргө кырыла чүтө Совет Энгелениң чөмөгөдөр иш-тиг дүжүрүнчө угаалган сапал-дыр.

(СЭТА).

чаа компьютерлери олар башкалар анаар. Бо беш чы- дын дургузунда, республима- ринге тергинн көргүзүлгөн чедиш алгаш, олар 1982 чы- дын социалистиг чарыжын

нын кол-козү үзгүртүгүз райондарына 50 мыңдык топтол аягыттылар.

Улус ажил-агымышга электорданык калбаа-беле шүңгөзлөр чорук металлургияга, машина туудушкунуга болжаш үзгүртүгүн өсө-даа бүдүргө чорудузаларына автоматизацияны элөөн кабар-тор аягыттылар бээр. Чоокуну чыгарып, турттуң экономикашынга, ОСМЭИ аягыттыларга 40 муңдаа 100 муң эсеплөр болжаш квалификациянык специалистер хөргөстөткөөр.

БЕШ ЧЫЛДЫ — ХУУСАА БЕТИНДЕ

УЛАН-БАТОР. Эптең чык-дык түндүктөрүн буугаар ко-доо ажил-агымын бозук мур-дучуларына — ортуман шквалдарына болжаш тусыйк профессионал-техниктик үчүл-шөдөрүн, кыргыз доокуучуларына — «МЭ» аягыттылар рекордсмен-малчыны, дең күндүлүк аттарын тийкешке. Мал түсүн камгалаң өстүр-гөргө болжаш нияттиңи ма-лымдын ирчүктүдүгү бөлгө-лө.

тихликчелери болжашар.

«Чедия беш чылды — че-ди ай буруураң» — мындай кыйгыргычын адаа-беле Мос-коду ажил-инчилеринин орту-зунга бо беш чылт плавни-зуусаа бетинде күсөдигүз дүш шымчөдүн кабаргөр. Аякка хөй күш-агымды эгө-зөдөккениринин аягыткычлери бозушкан, овар Москодуң Драбтин Революктугү намы-рын экомонистик политика-рын, XVIII сөөдөнүмүстөрүн, XIX сөөдөнүмүстөрүн шиперин ботталдырамын үдүз салымчыны олар кия-рып тургандар.

Москодуң рескоматуларына-да хөй-хөй чагай ажил-те-рентер бар. Улуу ажил-агым-дын элөөн напш өң чүгүлө объектлерин — үзгүртүк ко-плекстерин, күрөжик-агым-лары, буаң хоорайлары ту-гуаң, дерира аякка мур-дучуларынын аяк-биле хо-лжашан чыгуу, чыгуу мур-дучу болжаш ботталып чыгар-дып чылаңы, малчыны түндүктөрүн, рескомат-

жылгын чымдарынын биринчиси. Ошар даянталган буюдуруу оопалдарынын алуусу кеткенер, ооу улам-бичоону ачыт-чем-беле хандарын азын азын акылыон бир акымчыл чопун чагай чот бедон. Кубанын келде айтгынынын болгаш мын айтгынынын ажалдакчыланын национал профсоюзунин плетумунга Куба Компартиясынын Топ Компартиянын Политбюро кезектуге каяндат. Куба акымчыл чоптарынын алуусу ачылыгы секретер Роберто Бейга аа дуга мезгилден. Келде ажал-ау продукциянын алуусу нем ачылган 4 куу болган. Куп-аылмачи буюдуруучу 11 куу бедон даярлан диниятка.

Милгын Кубанын рашчар ойбай улуз чечкинини рашчар болганлар. Чамас а рашчарлар болгаш ачылыгы база эки ажалдаанлар.

тегиз тур баска — америка-
тин чөрийн чамгына болган
массалыг чыскаал ишиде
рундарияд адал-бизе артык
Осо кыркыжкычери — ажалчы
чон болган сугуул аныктык
— америка ачлыч Э. Брингист
болган Памядам америка ач-
тын чөрийн өске-дал ажал-
дигаларынын ажал-чоруду-
дизына шийитирилгн уурула
имыкчынын ажердегизамер-
Олар делегетин дипломатия
нормаларына болган тургу-
турары чурттуу жоюуларын
а чөруштүр чурта полетик-
ти болган социал-экономика
ти чарыкталарынын дешил-
гелит чорудаларына шап-
тыктарычаа тус чөрийн
реакциясы ийлаал, тейсесте
курсын дугуядала чажит ме-
дооер чылп, патриоттуг ор-
ганизацияларына чуролонг
ге чарыкталарын чедешил-
кени калышын орадалжы тур-
гашар.

Памяданын уулустан партия
зм, баа оо ышаш чурттуу
өске-дал дешилгелит болган
кей-чиги

ДЕЛЕГЕЙ БОЛУУШКУННАРЫНЫҢ

БУГУ ФРОНТУГА ТАЙБЫЧ ШАВАР ХАЛДАШКЫН

Бүгү Фронтуга тайбыч шава халдашкынынын Совет Дэвлетте чоруду турар. Тайбыч совет чаа инципаттааларын даштык чурттурда мычаар уелет турар. Англиянын хоронхотен бэдуктериини органы «Файзлышы таймыс» сурун беани мычаар байлаж: К. В. —

рашьязы болгаш Бетиниян
заа Чооксу Чей чүктү
тырмын боттарынга амын
кылдыр «шампаирзари»
планы арабтарга аздаа
оралдыжын турар. Рейган
ол «шампаирз» кол сору-
з — Палестинанын хай-
рышса араб курулузин та-
гузырынга, палестин улуус
бот-башкарытлар эрге
боттадырларыга моон

Америка туртарынын бот
орзгий жарымын-биле докы
чылап турарин. чйэээээрге
Паламанын хамаарышас чо
руунга кыгызын турарын о
документиле онзаап дедиле
дээ. А мичаага Паламанын
чону болгаш эвектегит кыш
терп болууну чүртүгүн чы
гузуп дедирдендерия чы
пээревестер.

руалгалыг хөдөлгөр удартуу-
хыдлыг бүгү делегейийн мур-
дагыз кестү тухарын. Бүг-
моон мурнууда ГДР-дө 20
мун шериг албанннгаларыг,
Палестинаын Националь
вузелинн 16-гы өссөнн

ЕЛДЕЛЕР

булганыч хөдөлмөр уудруутуу кылдыр бүтү делегацияг мурдуга кестүп турар-дыр. Боопсексти контролдар талаш-биле эн чутуга чаа-чаа савалдарын ол кирипшаван, Рейганын чазавал дипломат-тыг фронтуга камгалатте ала-

Палестинадагы Национал
вуленин 16-гы сессиясы
хүлээн алган политикаг
эволюцияны принципиа
ужур-дугазы — империали
болгаш сионист халда
мынга удурлангышкы

ШАВАРЫНГА
БЕЛЕН
МАНАГУА. (СЭТА). Ныне
рагуация улазу революсту
республиканы кырында дид

ЧАА НЕМЕЛДЕЛЕР

Албан организация, бүгүрүлө черинин администрациясы азы иштнги херестер ортаны ажыдымшкыннын онзагай байзаларын, буруулуг к

[illegible][illegible]

мур. Бир авест бие оор херекти оң кичи ажылан турар чегине азе, эске чеге кичи чар-дза бозе, оон хамзарыг коллективниң административиялыгына оо дугайы дидна дмр.

Күрүнениң, киятияң ачуу хереңдигине үүмчк тууга оордан кичиге хамзарыштыг административиягиче миче оонар дугайында уаус сузу-нуш шийткелчилик доктаалым оо дораян күштүг болур бол-гаш оон административиягиче күрүм уушкыниңиң талам-бие де хоуларар эге чо. Ук доктаалым уаус сузунуш шийт-келчиңи прокурорун уураа-нымчыныкыңа кыздар болу күш-түг болушкы сузунуш кичи

аная ону тургускан үзүн, черин, эрг-тузгаалын, фамилиясын, атын, алазынын айып, ошпакша буруулук кижинин фамилиязын, атын, алазынын айып, кылын турар азынын шалымынын төмөндөгү, турган турар черин, ош кижинин бодун бытыпкан турар туулду документалерин, үүлөдөгү мылган черин, үзүн, оорлоп алган Чүгүлүнүн азын, деңизин, санын, ертөөн, бир эвес ону ымырын алган болза, кайталаар кымга дужалаткан, бир эвес ону көрүп турган теречилер бар болза, аларнын фамилияларын, алдерстерин айтыр. Протокодулу тургускан кижин, буруулук кижин болгаш теречилер анза ат салыр. Бир эвес үүрмек үүлөдөгү кылган кижин ат салырын ойталаар болза

Хойби-турум жазышыпкыны кылаган буруулук кижия протоколга камаарулук бижимеа тайлыыр бериш, ошу тургусканыга чепшазарылар турар чуугу бар болза, ол дугайы алаа айтып бижирим. Протоколга ат салырындан отбалаанын чылдаганын ол тайлыбрга айтып болур. Урмек тунге оор улуктег кижизаган кижиден тайлыбырны алаа турар умурул. Бир эвес ичкан ук кижизе кымал ол деп чувени болыпкан турар документ чок болза, ол кижини милиция кидизинте, кааза, суур Советинге, улусчу дружина штавынга чедирешсе, толардым, протоколду тургузар болган черекти сабырлык кавор эргетип органче, эргеджаалары амылакчыже дамчылар.

Бир эвес улус- сулузун тургусканын камаарулук бижимеа

гарын түрүп турар эле. Үзгөчөлүгү биче оор эмес, РСФСР-нин Кеземче Дүрүмүдө көрдүгүн кемийт үзгөчөлүгүнүн деңгээлери бар деп тоңдоруна болсо, бу талашы-бизге керектин иштейлигин кылып турору-ру-бу-бу иштейле органычы, прокурорго керекти шийчи-дер.

Түрмө оор үзгөчөлүгү кыл-гаш, административтик харым-салгага кирип турар кжж иш-тин керекте кылдынын аш-ты.

Штрафна тортаткан кижил ол дугайында доктаалды тывыс- кан хуучунды эгелеп, 15 хо- нуктан орай авес хуусаала штрафты талзын турар ужу- руг. Бир авес штрафты ол хуусаала төлөвс болза, ону абзадал-биле калдыртыр.

С. ДОРСАТ.

дартар АКШ-тин талаасында
чогулчалык харымчын бээрин
делегейин, хамалтын муру-
нула Европанын хой-нигити-
ан малал турар.

**ДЕМИСЕЛ УРГУУЧУДЕН
ТУРАР**

Болууду баянчидырган эргэ-
лерин катат тургузар дөөш
палестин уаусугу демиселге-
ниң төгүтүгүн чуула бале
бир чар арын бижиттинген.
Палестинанын Нацпонал ча-
вуудисин 18-гы сессияга бо-
чулалын феврал 11-тен 22-ге
чедир Израилге болуу эргикен.
Израил агрессорларга бола-
ган оларын американ мала-
качмаларын американ буу-
турар куртулдуу бууруу ойл-
датырган дорт милдон бо-
лестиннигиң херек кырпыла
парламентизин Палестинага
Нацпонал чогуудал болуу ту-
руп.

Диванче эргиде шугукум

кунун, Бейруттан палестина даямчалыктарын отрядтарын уйдургузганын, Чоокку Чоон чукуе империализмдин чам-земикшиянырыяны куштегел-ниини туушелинде тургусту-ган чаа байдалды уюзууда ессия болуп артык. Палестина Хостаар Организация-га отумжуг согушукуну та-варыштырганын Израиль болгаш Америкаын Кат-тышкан Штаттар кордап турган. Рейганны админис-

ХАМААРЫШПАС
ЧОРУК ДЭЭШ. (СЭТА). Дажир-
яах уузуу болгаш оларын
политиктиг удургукчулары
хатаарышпас хоскуудеже ши-
нэс алган оруун уламчыла-
рынга болгаш ажир револю-

буларга чедик алырга
штитирлиг. Национал Хос-
тага Фронтуну партияди
Чингиз секретары, АУД-пу
президентия Ш. Бейджели
Алжир аялыгы чопарини
Бугу-янти Эмелияни
(АБЗ) тургустунанда
Бор 27 чыл болганыга хол-
баштырган мятигиге чүве
чугаалдык мыч тед.

Алжирде бэулуз байдалда тошпан-мезгелери-бле пропаганда кампаниянын калбарына информацияныкы барымта органнынча ойтур шавымшыктын ол берген. Херек кырында алыр болаа, бистин экономикавиастик байдында кижик аймыздыр чуул чок, ыкка хой улетпур бэдүрүлгедели амыгалда китрген, сөңгө байдалы быжык болгата ден-десик бооп турар деп, АУДР-нун президентиз чугаалаан.

ОЛЬСТЕРНИЦ

Англи армияның болташ
позициянын кылын турары
ужошкычкер болташ туалу
хоругдаашкынар, аткыла-
жыштыкынар, бочбалар жас-
тыштыкылары — багыту Ох-
стерия чымыш биды.

Лондон ашур болташ кун
дотар торкуту уламчыла-
шкан, Сент Ирландияга бо-
ушун елест багитыгаташын

нигдээсээ элестийн патриот
Ник тайзтаймй чок шийт
лик сессийнхээ резолюц
эмдэ багдтайныг болуу
рар. Политийн болгаш ш
таалам-биле демислэ
зэстийнх арав чыгу ул
на кабартырыгша белем.
Монгол-Вьетнам хам
саламттай улагууш бот-ба
мнар болон болдунг да
рышпас күрүсчээ. Гүгү
длар эрхлэжээ. Хамт
Палестинийн арав чыгу
дүрүм багуулар кара
гмк тайзэстийнчлэн — Пале
стины Хостар. Органлал
ымд удурдугтайм-биле ол
гелестей боттавлынар.

Рейтэвэйны шляны, налестэаустун дүрүм саугаар наһаһал эргелеринде дүшүссөтүлгөдө, планетини Чоһондөһө, национал көүдөһи, дөөһөн, буруу шаап түдөтөт сессиянын планетини эсэтилуэһинде айтмак. Чоһон Чоһон чык айтырын ташымыр пинитиэрлөр талабте Совет Эмеллелерини 1-чылдын сентябрь 16-да сайдаар сессиянын кижиктинири бурун дөткөн турар. вөт сайдалар Палестина араб чоһунун национал эркинчилирини бурун дөткөтүр дөт документиде айтмак.

Г. ШИШКИН
(СЭТА).

ДУВҮРЭЭЗИН

A black and white photograph showing a large pile of rubble and debris in the foreground, with a building in the background. The building has a sign that reads "DR. PETER W."

дөхсөөр эрттырын алыр дэ-
бүтү-лө аргалар-биде брж-
кым түрар, херек кырын,
оод оз холдешикшикыниери
ишпили бөдүүн хамааты эр-
лерин болгайи хосталгайи
ажыи-биде үрөн түрары, на-
туразмыда аажмыл болг-
үжүр-дүрүм чок чорук бол-
түрар. Англи эрге-тагыр
ларын сула салынышкы

агрессиям ойтур шаваринга
белен. Ол дугайым Национа
хосталганин Сандибожу фрон
тузуунд Национал удуртудга
зынч кержигуу. Никарагуа
зың национал камгалда ми
нистри Уиберто Ортего ала
болган парламаг конферен
циязынга чугалзаан

[illegible]

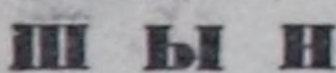
НИГ ХҮННЕРИ

A dark, grainy, black and white photograph showing a close-up of a person's face, possibly a man, with some text visible in the background. The image is very dark and has a high level of contrast, making details difficult to discern. The person's face is the central focus, with some features like the nose and mouth visible. In the background, there is some faint, illegible text that appears to be part of a document or a sign. The overall quality is poor, suggesting it might be a reproduction from a low-quality source or a very old photograph.

ажылган алган, протестант эззиргестер кеминг хөбөргөстөрүн үлөдөм турарар. Бүдүргөстөрүн ботган балыглаттырганарын база чаза тевистягөн балыгварын ботган мазаннверин саны көбүдөн турар.

ЧУГУКТА: Белфаста чаза тевистягөн бөмкө.

СЭТА-нын фототропиказы.

КЫЗЫЛ ТУКТУГ КАЛМЫКИЯ

Совет Эмелиянын Мадыры, хамааты болган Ада-чурттуу Улут дайымаарынын кыргызчы О. И. Гордовикова республиканын байымын Элистаны чаа

Башкыларга
СӨС КУРЛАВЫРЫН
КӨВУДЕДИР

Тыва дия кичөөдөргө урууларын сөс курлавырын көвүдөдир сорулган-биле сөс курлавыр аймактын шын тургузуп алырынын айтырыгы-данын бирөөсү. Өөреникчилерин сөс курлавырын байлаш, сөс бүртүгүн утка-ларын оларга тайылбырлап берип турган, оларын быжыг билг-биле чөсөргө, угаан-бодоларын сайырадып турар бис. Амгы тык дилдин сөс курлавыр байлак. Дилди чүткө хой сангыт сөстөр барындан алгыда, харын сөс бүртүг-ле түстүгүндө анык-бүрү уткалары-биле база байлак. Илдегилди төлөөндө тыва өөреникчилерин сөс курлавырын паша бугулар уругачу доллурары, билги алган сөстөрүн сайгарары тыва дил башкыларын чүткө сорулгазын ала. Чүткө дөргө, байлак сөс курлавыр чөк болза, бодоларын четке кылдыр хостуг илередири берге.

Мен бо кыска чүткө лексиканы өөренип өрттүп турган, уругларын сөс курлавырын көвүдөдирине таваржы бээр чамдык айтырыгларын тайылбырлаарын кылдыр болза мен.

Лексиканы өөренип тура, дилдин кол үндөзүн сөстүгү чүткө фонетика, грамматика таланын өөренип аяс, а лексикалык укур-утказын база өөренир-дир деп чүткө уруглар билги алырлар. Аас, бигимей чүткө сөстөрүн шын алыгзып билгирин болган тыва дилдин сөс курлавыр-биле өөреникчилерин таныштырар алар. 4-кү класска лексиканын дараалында айтырыглары-биле уруглар таныштырар: 1. Лексика дугайында билг. 2. Сөс, оң утказы, хой утказын сөс, сөстөрин дорт болган дора утказы, омоним-

нер, (омографтар), синоним-нер, антонимер, сөс каттыг-жышкыны.

Бола темаларын иштинде омографтарын өөредип турган, азын бергелерге таваржы бээр. Мен чиктерге тайылбырлап, уругларын бергелери бөөргө калчаар дуза чедирип болурун аргаларын тайылбырлаар болза мен.

Чамдык таваржыларда өөреникчилер шын аяс алаш турган бээр, чөк болза чиктерин тыппай баар таваржылар тургустуну көр.

Тыва дилда бижири дөмөлдө болза, адыттары болган утказын алгандыг сөстөр бар, кышкы сөстөрүн омографтар дээр деп чүткө башкы тайылбырлаар. Баштай башкы азын каш чиктерин самбырага бижири бээр. Сөстөр, домактар бижири. Оон уругларын боттарына омограф сөстөр, омограф сөстөр кирген домактар чогааттырар, тынтырар. Уругларга өжөм сөстөрүн адыттары алгандыг деп тайылбырлашкан, боттарында хой катан адалыр. Чиктер: үзөр (далган үзөр), үзөр (үзөр буга), чажыт (ха-рым ден), чажыт (чажыт херек), кышкы (кышкы үе), кышкы (алгы-кышкы), эээр (эт эээр), эээр (аэт эээр), удулар (идик удулар), удулар (эт удулар), эээр (орун эээр), эээр (хек эээр). Бо дагыны оду калар (калар өйт), чүткө чүткө калар (саа калар). Кырган-авам кыр калар (сирни идик даараар кылдыр калары). Шөлбөл, бөгүн хойну калар (хой калары).

Омографтарын хойну тып, шын алап турган, сөс курлавырын көвүдөдир болур.

С. САРЫГ.

ӨГ-БҮЛЕ БОЛГАШ КЕЛИР ҮЕНИН КИЖИЗИ

Ажым айы-биле Тес-Хем районун ХБАБ бюрозунга бир хун челе бергө мен. Бышкан шен-караа дег хожона карактардыг, хуау-мүрөөн чазык шырайдыг, хун дөң анык нис оң хире оолдар, кыстар-биле хөөрөгүн өрттүп чүе.

ХБАБ бюрозунун эргелекчи Галина Чоодуева. Соян бичири манавып дилдө, олар-ныч-биле чугаазып уламчылай берди. Аныктарын чугаазыпче баштай кичөөгөй салбайн орган мен, оон чорту бодум-на мнаар «дудула» бердим. Оларын чугаазып маная киридим:

— Мени Лина дээр. Таныжыламыс үр үргүзүзүн. Бот-боттарымыска бердигенин улам шылтаан ышкыш, Генаны шериг албаныпче келдире берген. Ол үенин дургусунда харылаамыс үзүлбөс. Сеткидин ханымын, мнакшылдыг херек долган күзөлдөрин илереткен чагааларын бот-бодуусче бижикип турдуус.

Ылакшылга чагылганган Гена шериг албанын тергенин эки эрттергеш, халажып чедип келген. Ылакшылмыс бердиген, өг-бүлөсү кал дег быжыг деп бугуруш, ам-на өгөнип алган бис.

— Адым Валерий. Чолаачы кижин мен. Өг-бүлө тууду, уаут харысалганын ээтиге чүткөш, оон төвөг-биле дааган ажалымга кызымаам дам барган. Өг-бүлөдүн уаут ижи мөң хей-адымны көлүргөн. Оон уламдан өрттөп чүткөш алган социалисттик хуау-мүрөөн анык күсөтти. Шынап-ла чуртталгада уаут өскөргөш, иштинде аяс-көкөш дам бар-дыр. Оң ботти бөт чымын оок чымын баштайгы айынын планна база ээрип күсөтти.

Калымы Айгуу пөгөлдөс, өг-бүлө амырларын ээ-та-нысалгыс кижин. Оң та-нышын турар төмөлдө бил-лим. Аас-көкөшкөй болган мен, ам чүткө кымык ажал-лаары, төрө-чопта төлөт-биле бараан болуру арткан.

Ийет. Тес-Хемни ХБАБ бюрозунга чүткө бадиланчы-ры-биле аныктар келбес, оон мурунда-даа өг-бүлө херечилеги алгалааннар база чөдөп келген. Боттарынын амы-дырал-чуртталгазын хөөрөп оранын мнач эскергенин ол. Мичанган, чугаа бо улааза куда дугайында айырымга келген. Ону канчаар органи-застаа экил? Бо айтырыгта өң баштай Владислав хары-лады:

— Бистин кудамыс нити-нич чөмөнчөгө чөриге бол-ган. Доргул-төрөл, эш-өр-дээ алыр келген. Бадиланчы-аала тыгаскан чүе. Чымын чопун өөрүшүзүн, халажы-кыны, байыр чөриген ала-г-бөөрдө кижин бо пазыда ка-

оске уластан артыкка ээрип, көкүдү аажок апар чорду.

— Хой-ле ээт хайымдырып турган херө чок дөргө, чөдө каттыжар мен. Амгы үеде нотаа аймаа кайда-даа ээбес болгай. Ону куда болган тер-гө хойну-ле ажаллаар болза чугаа. Ында витаминер ээбес, нотаанын өңү анык-бү-рү, оон уламындал стол кыры каас көстүр — деп, Лина но-мөң.

— Шайлага үеинде хей белек бөөргө, өлөнишкен ча-лымларга харын эки эвес бе? Олар дораан «байы» бээр болгай — деп айтырып сал-дым.

Анаа харыны Владислав берди:

— Мээң кудамга хой белек бергенин чугаладым. Баштай-

А ж ы к ч у г а а

Ийн уттур! Чагыт, сургаал-даа хой болган.

А кудамыска чөк-ла чүе чөк болган. Арага-дары-даа, аш-чөм-даа арбын, белек-селекти санаар-түндөр безин арга чөк. Урауун-ла турар. Аша-көкөштө эгелээш, мал-манга чедир.

Ичалза-даа комсомолчу куда чөдө эки деп бодар мен. Ону клубка эрттирип, аш-бүрү тамыдан, аттрак-циондарын организастаа ба-ла дык солун боору чадаас. Чөчөк-мерген сөстөргө ала-г-бөөрдө чүе бижиб болбас деп? Өлөнишкен олга, кыска-даа, өскөргө-даа өөредил-гит болуру чугаажы.

— Кудамга хей ээт хайым-дырып, халажык-хаарак ара-га салып турган херө чөк деп бодар мен — деп, Чөчөк не-мөң. — Мээң кудамга уаут хой-ле тымызган чүе. Ичал-за-даа оларын аразында ча-латпаан. «Боостаа шыгыл-тап чүе» илчон уаут база болган. Ымаклар кудай-лопун бугулу утказын бис-бес, оон өөрүшүзүн үлөт-пөс, анаа-ла арга ижи азын бодар, оон уламдан

гы дөзөринде харын шымай шыпай сагындарып турган чүе. Улаус-даа бистин мактап, «хей белектат» — аас-көкөш-тиг бозур силер» дигип тур-ган. Херек кырында илчон ээс болду. Чагытшак чур-гузунда халас чедип келген эд-септе үе чөк дөзөрин ка-лайым-да, мен-даа билдикис.

Ас-көкөшкөй күш-ажылы-биле ажаллап алган ажалы-биле садып алганы чин-даа өрттөктү эди болза, иштинде туруп алган дөзү дег эртим. Чөчөк Оон аныгы, чажыгаш канчаар, чамдык уругу, азы оолдуг ала-дөзөрин, доргу-төрөдөрин аразында бот-бот-тары кымылжыр. «Сирни кижин көзөш өрттөктү хой-ле берге, а бистин хой-лу» — дөң-ш маргыжар чүе база турарын өскө өм-бүдөдөрин чыккөдөн көр-дүм.

РЕДАКЦИЯДАН: Тес-Хемден М. Тиринчин бола-мы-биле таныштырар, эртим помчукчу. ХБАБ бюро-зунга келген аныктар бот-боттарынын кудай-лопун канчаар эрттенип чугаладылар. Оон анык аш-то-ла хамарыштыр боттарынын бодоларын база паз-реттирер. Оң талым-биле сөстөрүн санамыр чүе? Чаа өлөнишкен кудамын канчаар эрттире экил? Бо талым-биле санамырны бисче бижиричирин аяледице.

МАССАЛЫГ СТАРТТАР

Коммунисттик партия болган Совет чазак күш-кудурга болган спортту совет кижилерин хун бүр амырлар-ага кичириттерин чедип алыр дөң кичөөгөйин салып турар. Бо талым-биле «Күш-кудурга» болган спорт-ту массалык улам илай кодурер дугайында дөңта-лымда тодарагым-биле айт-кан.

Спортче чурттанчы чопну хаара тудары, малагыл кыш-кы үеде хаак оруучче үери кижин бугурунче кончуп амыктыг. Шак илчон массалыг маргылдааларга болган старттарге үери бистин чуртувустун кайда-даа булу-чарында калба-биле шөт-рөөн.

Эрткен воскресеньде «Хер-бис» хаак бааламын Хааг-чыны Бугу-өлөлдө хууног тураскааткан маргылдаалык старттарга чүс-чүс уу-г-биче кызылчалар киришкен-нер.

Карак чычырыктап турар ак харда азын хаак оруунга хооранын школачылары, ор-туман база дөң өөредилге чөрилерин сургууларын бо-ган студенттери, профва-лел обкомдарынын тус-тус адырларын ажалдакчыла-ры — үш ботктерге күжүп шөтешкенер.

Шкодачы оолдар аразыга 5 километрин дистанцияныга № 14 школань командажы бириг чөри бугураалы-биле ээлээн. Оларын тренери, хаакка республиканын каш дагыр чемпиону чораан В. В. Чуруто бо маргылдаага ко-

манданы багай ээс беле-көн. Ийити-үшкү чөри № 2 школань болган школа-п-тернаттык командалары ээ-лөп.

Шкодачы уруглар аразында школа-интернаттык коман-дажы шыларан. Бо ботктерге ийити бириг чөри № 14 шко-лань спортчулары ээлэп, кубокту чаалап алганнар.

Ийити ботктерге ортуман, дөңи өөредилге чөри шуп-ту идикейиг киришкенер.

Макаа команда талым-биле бириг чөри № 4 профтехучи-лиенин сургууларын эи мас-салыг чорун көртүзүп, дис-танцияларын кыска үелерде эртин турган, ээлэп.

№ 1, 4 профтехучилие-лерин спортчулары Леонид Орусбай, Ирина Чөмбүрү

ола чемпиондарын кымыл-ленталарын чаалап алганыр.

Профва-лел обкомун адырларын ажалдакчыла-рыны бөлүүнө база-ла ээлэп ээс хаакчылар киришкенер. Түнелинде бириг чөри ко-дө ажал-агы ажалдакчыла-рыны профва-лелин обко-му чаалап алган. Ийити-үшкү чөрилерде садып ажалдакчы-ларын болган тудугулар-ны профва-лел обкомпар-ны командалары.

Чоннуц массалыг хаакташ-кыны Тайга станцияныга ба-ла солук эрткен.

В. КАРА-СА.И. ЧУРУКТАРДА: массалыг маргылдаалык ажалдакчыны; хаак оруунда. Авторнуц фотоалары.

КЫЗЫЛДЫН УРАН ЧҮҮЛ УЧИЛИЩЕЗИ

Документалер хүлөп алыры	Дүштеки чапар	Документалер бөөри
Хууда автотранспортту данылаары	вторник 12.00—15.00 суббота 8.00—11.00	16.00—17.00 12.00—13.00 19.00—20.00 шак 15.00—16.00 шак
Күртүенин автотранспортун данылаары	Среда 9.00—12.00 Пятница 9.00—12.00	13.00—14.00 13.00—14.00 16.00—17.00 шак 16.00—17.00 шак
Чолаачы шымылганын солууру	Вторник 12.00—15.00 Четверг 12.00—15.00	16.00—17.00 16.00—17.00 20.00—21.00 шак 20.00—21.00 шак
Шылгалда документалер хүлөп алыры (оруж шим-чазыкынын дүрүмү, шымылга чадиргенде, чолаачылар эрге наалыла)	Четверг 17.00—20.00 (катан дужааларга) Пятница 9.00—12.00 (бир дугаар дужааларга)	16.00—17.00 13.00—14.00
Оруж шимчазыкынын дүрүмү, шымылга чадиргенде, чолаачылар эрге наалыла	Четверг 8.00—12.00	12.00—13.00 15.30—16.30 шак

Хамаатыларын хууда айтырыглар талым-биле хүлөп алыры:

ДШК-нын начальниги — Вторник—18-тен 20.00 шакка чедир
Уаут курауинспектор — Четверг—18-тен 20.00 шакка чедир.
Дыштаныр хүнери Воскресенье, понедельник.

Тыва АССР-ниң Иштики херектер министрствозунун КАИ-ни республиканын ИХМ-ниң чанында даңзы-шылгалда кылдынып ажалдаар графигиниң өскөргөшенин сонуургалдыг бугурааларга болган организациаларга, а оа шыкан чурттакчыларга аныктып тур

ТЫВА АССР-НИН ИХМ-НИН КАИ-НИН ДАНЗЫ-ШЫЛГАДА КИЛДИЗИНИН АЖЫЛДААР ЧҮРҮМҮ

Телефоннар: Редакторун 2-24-63, редакторун ораакчыларынын 2-35-24, лэригын аныкыраа болган уаутур килдистеринин 2-31-75, пропаганда информация килдизинин 2-20-60, културо килдизинин 2-23-54, көдөз ажал-агы колуп кесибей багында 2-32-75 телефонче долгаар.

ТВ

МАРТ 1-ДЕ
БИРИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00. «Уе». 8.40 — Эртеги гиниаста. 8.55 — СССР-ниң Дөңи Советинин депуталы, СССР-ниң 3А-агыл кор-респондент-кеңигүчү. СССР-ниң Күртүе пашаларын лауре-алы Н. А. Логачев-биле Ир-кутск хоорайын шко-лачыларын ууражылаа. 9.35 — «Револьюциян ира-жызы». Хой сериалыг ула-чечен телефильм. 1-ги сери-ал. 10.55 — Дөңла-Ростов хо-орайын ийи-чагыттың мры концерти. 11.15 — Мед-дө. 11.20 — 15.05 — Чап-сар. 15.05 — Меддө. 15.20 — Жайрекууну да-мыраткы. 15.40 — Арис-тин уран аргам. Салым-чол болган рождар. СССР-ниң уауту артерия В. Анди-париде болган Ф. Рапа-ская олар дамчыдыга ки-жир. 16.50 — Г. Свиридов. «Дүнеки булуттар». Кантата. 17.15 — Неделяда спорт. 17.45 — Бистин корреспондент-лери чугаалып тур. 18.15 — П. И. Чайковский. «Уруглар альбомуна». Топ телеви-денье болган Бугу-өлөлдө ра-диоуун уругларын ийити ырынын таныч бөлү күсө-дир. 18.30 — Бөгүн дөдөгөй. 18.50 — Политиктиг тайыл-бырлакы В. П. Бенетов теле-көрүктүлөрин чагааларыга харылаар. 19.20 — 19.35 — Чапсар. 19.35 — Хой сери-алыг уран-чечен телефильм. «Револьюциян иражызы». 2-ги сериалы. 21.00 — «Уе». 21.35 — 23.00 — «Балет дуга-бында».

ИПИГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

12.00 — Француз дил. 12.35 — Физика. 10-гу класс. Чы-рыктын чалгылыг болган ийити бөлүмү. 10-гу класс. Хоулар үнү-дүжүктүр бо-луз дөң. 13.35 — «Шидар-ша школа». 14.05 — М. П. Му-ретиер. Оң талым-биле сөстөрүн санамыр чүе? Чаа өлөнишкен кудамын канчаар эрттире экил? Бо талым-биле санамырны бисче бижиричирин аяледице.

15.50 — Меддө. 15.55 — 18.45 — Чапсар. 18.45 — Меддө.

КЫЗЫЛДАН

18.30 — Теледөдөр. 18.45 — «Умугтер-же». Телефильм. 19.00 — Теледөдөр. 19.10 — «Социалисттик чарыштып хун дөдөгөй». 19.35 — Чарла-дар. 19.40 — Телефильм.

МОСКВАДАН

20.00 — «Тамчыктыг уду-лар, чаштар». «Тоолдар». Мультифильм. 20.45 — «Делегей панорама». 21.00 — «Уе». 21.35 — «Амдыралдыг атамнар». Уран-чечен телефильм. 22.40 — 23.10 — Галбола СССР чемпионады. Эр уаутуу СКА (Минск) — ЦСКА. Запорожье-ден дамчыдыга.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

КИНО

МАРТ 1-ДЕ

«НАПЫРАЛ»: «Бир-ле чөдө сыгырга ылаан». 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40, 21.00 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Аладинниң хуулаанын кодуу». 9.15, 12.15, «Ушкү бөмбүрактын ча-жыры». 10.55, 13.55, 15.15.

«Илчөлдүн үлөжиле ырызы». 16.35, 18.25, 21.05 шак-тарда.

«ВОСТОК»: «36-80 дөрбө-чиде таварылга». 15.00, 18.50, 20.30 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Дирге артак-парга». 18.00. «Резидентин алдагалы». 20.00 шактарда.

СЭКП обкомунун
Политчырыдымышкын
б а ж ы ц ы н г а

1983 чылдын март 4-те (пятница) Политиктиг чы-рыдымышкын бажыныга: «ССР-ниң дөдөгөй байла-ды» деп темага хөйге лек-ция болур. Лекцияны РСФСР-ниң «Билиг» ки-лидизинин штаттыг лекто-ру Аркадий Фёдорович Бурчөк кылар.

Лекцияге абонементилер багалар кирер. Алаа баар билеттерин «Билиг» ки-лидизинин хоорай органи-зациясында садып турар. Телефон № 2-21-35.

Чайгыт № 434.

Солун неделяда 6 катан үнер.